

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KOMISIJAI**

Komisijos pirmininkei Aušrinei Norkienei

ausrine.norkiene@lrs.lt

etikprkj@lrs.lt

Siunčiama el. paštu

DĖL NUOMONĖS PATEIKIMO

2021-10-11
Vilnius

Lietuvos žmogaus teisių centras (toliau – LŽTC), gavęs Lietuvos Respublikos Seimo Etikos ir procedūrų komisijos 2021-10-04 kreipimąsi Nr. S-2021-4574 dėl LR Seimo nario Valdemaro Valkiūno pasisakymų, teikia savo poziciją.

2021 m. birželio 28 d. LR Seime vykusioje spaudos konferencijoje LR Seimo narys V. Valkiūnas viešai kalbėjo: *„Ar žydai vėl neužsitrauks ant savęs, gerbiamas Petrai, vėl tos, kaip sakant, neapykantos, ar nekursto jie čia neapykantą, kaip buvo ir iki 1940-ųjų metų – taip dviveidiška pozicija, ir 1945-ųjų metų įvykiuose, ir dabar. Kaip sakant, ar Jūs nematot, čia kad, kaip sakant, juos patraukti į savo pusę, kad jie atsisakytų, gerbiamas Petrai, kad jie atsisakytų remti šitą organizaciją, LGBT, kad vis tiek, kuri neveda į niekur, į tą civilizacijos griovimą, kaip Jūs, kaip patyręs politikas, matytumėt šitoj linkmėj, kad dabar einama. Sako, istorija kartojasi vėl, ar kad nepasikartotų ta bloga istorija, ta bloga destruktivi dalis <...>“.*

Lietuvos žmogaus teisių centras, vertindamas V. Valkiūno žodžius, atkreipia dėmesį į LR Seimo nario pavojingą retoriką, kuria kvestionuojama istorija ir ieškoma pateisinimų Lietuvoje įvykusiam genocidui – Holokaustui. Nors ir rinkdamas žodžius, LR Seimo narys V. Valkiūnas leidžia suprasti, kad, jo manymu, žydai patys kalti dėl savo likimo, nes prisidėjo prie tragiškų įvykių, ištikusių Lietuvos valstybę 1940 m. bei pakartotinės sovietinės okupacijos.

Istoriniai tyrimai aiškiai rodo, kad Lietuvos žydų bendruomenė buvo integrali tarpukario Lietuvos valstybės dalis, kovojusi nepriklausomybės kovose 1918-1920 m., aktyviai dalyvavusi valstybės gyvenime 1918-1940 m., Lietuvai suteikusi daug iškilų asmenybių – ministrų, mokslininkų, gydytojų ir kt. Istoriniai tyrimai taip pat rodo, kad Lietuvos žydų bendruomenė kartu su kitais šalies gyventojais

nukentėjo nuo sovietinio režimo: 1941 m., per pirmąją tremimų bangą, į Sibirą kartu su Lietuvos inteligentija ištremta ir daug Lietuvos žydų. Žydai sudarė beveik 9 proc. visų ištremtųjų – maždaug tokia pat žydų dalis buvo tuometinėje šalies populiacijoje. Apie žydų tremtinius byloja ir išlikę lietuvių tremtinių prisiminimai, pavyzdžiui, plačiai žinoma, kad tremtinė Dalia Grinkevičiūtė palaikė artimą draugystę su kita tremtine, paaugle Liuba Segal, kuri buvo ištremta 1941 m.. Atkreiptinas dėmesys, kad tie žydai, kuriems pavyko išgyventi Holokaustą ir grįžti iš koncentracijos stovyklų Vakaruose, sovietinio režimo buvo laikomi nepatikimais, dalis jų buvo ištremti į Sibirą po 1945 m., kai baigėsi Antrasis pasaulinis karas.

Todėl LR Seimo nario V. Valkiūno pasisakymas yra laikytinas bandymu kvestionuoti Holokausto kaip neapykantos nusikaltimo kilmę, formuoti poziciją, jog ne asmenys, vykdę nusikaltimus žmogiškumui, kalti dėl Holokausto, bet pati žydų bendruomenė ir jos nariai, kurie neva „užsitraukė ant savęs neapykantą“. Tragiškų istorinių įvykių (šiuo atveju – Holokausto) vaizdavimas kaip pačios bendruomenės „užsitraukta neapykanta“ yra ne tik grubus istorijos iškreipimas, tačiau ir menkina tragediją patyrusių žmonių atminimą, Lietuvos žydų bendruomenę bei pažeidžia šių asmenų teises į tokias konstitucines vertybes kaip lygiateisiškumas bei apsauga nuo diskriminacijos.

Atkreiptinas dėmesys, kad savo pasisakyme LR Seimo narys taip pat prilygino LGBT bendruomenę teroristinei organizacijai, kuri „*neveda į niekur, į ta civilizacijos griovimą*“. Tokie teiginiai, nors ir nėra tokie pavojingi, kad užtrauktų baudžiamąją atsakomybę, visgi atitinka Baudžiamojo kodekso 170 str. numatytą veiką: tyčiojosi, niekino, skatino neapykantą ar kurstė diskriminuoti žmonių grupę ar jai priklausantį asmenį dėl amžiaus, lyties, seksualinės orientacijos, neįgalumo, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų.

Lietuvos žmogaus teisių centro nuomone, LR Seimo nario V. Valkiūno pasisakymas gali būti laikomas užgauliai žeminančiu, menkinančiu jame minimas asmenų grupes arba pažeidžiančiu tų asmenų teises.

Su pagarba

Lietuvos žmogaus teisių centro direktorė

Jūratė Juškaitė